

Dr. Rukhsana Qamber
(Islamabad)

Hindko's Convivencia:

To explain the importance of Hindko and its role in national integration, it is necessary to understand the importance of language in general. It is submitted that one speaks what is in his/her heart and nature, what is intrinsically one's character, feelings, and outlook. These characteristics are expressed in one's language. Languages are designed according to the user's requirements, habits and desires. For example those who are fighters, their language displays the same emotion. Those who are technical and their language also displays the same

characteristics. For example, the German language is designed for technology and the German people highly technical. Another example is that of plumbers as the language they use amongst themselves contains technical terms for plumbing. Thus, the Hindkowan by their language indicate their characteristics. For me, the ²Eliyahu Ashtor, Trans of 1960. The Jews of Muslim Spain, vols 1-3 Philadelphia: Jewish Publication Society, 1992, cover. Characteristics of Hindko-speakers are that they are non-aggressive, they do not boast, are humble and they are accommodative to others³. They speak a language which has no boundaries, and they have historically never created any

Purely Pakistani: Hindko in National Integration

fissiparous or irredentist movements against Pakistan's integrity. As a brief example of separatist tendencies, we may contrast Hindko with Catalan. Catalonia is the northeast province of Spain, bordering on France and the Mediterranean Sea. It is a thriving and prosperous region that has its own language, also called Catalan. The Catalan people base their identity on their language and are historically at loggerheads with domination by the rest of Spain, particularly as expressed by the Spanish language. For example, Catalonia's official language is Catalan alone, with no space for the Spanish

language. Catalan is compulsory in schools and is the only medium of instruction. Catalonia has its own national songs and its own, very proud orchestra. Catalans consider themselves as a nation and, as with others like Basque, call their province a country (pais), with the right to secede from Spain. In this respect of national integration, the Catalan language contrasts with Hindko. In 2017, many Catalans felt themselves aggrieved by excessive taxation by the Central Government in Madrid. They voted on a referendum to obtain the legal right to separate from Spain. Madrid

disagreed and this led to a political crisis that persists till the writing of this article. The legally elected head (President) of the Provincial government of Catalonia sought political asylum in Belgium, where President Carless Puigdemont still resides in 2019. Hindko displays no such separatist tendencies. It seeks peaceful coexistence with the Pashtun in the province of Khyber-Pakhtunkhwa, and with the Punjabi in the Province of Punjab, and this strengthens Pakistan's national integrity. The hallmarks of Hindko are as follows: It flourishes by peaceful coexistence, indeed by peacefully promoting other Pakistani languages.

Its relation with Punjabi is one of sheer love as its mystics, poets, authors, singers and others ³Maj(r) Naveed Qamber, my brother, formulated the above narrative during the sixth International Hindko Conference. Are almost all fluent in both languages? Hindko's relation to Pushto is a particularly exciting study in peaceful linguistic, cultural and overall socio-economic coexistence. The Hindko language exhibits toleration. Its speakers also practice toleration; toleration and bhaichara are the hallmark of Islamic upon which Pakistan was founded and Hindko's toleration, bhaichara and convivencia bolsters national integration.

To be Continued

گوشہ ادب

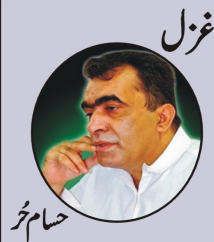

مریم خان ہونڑاں دے انساوی مجموعہ ”راکھ سے انچی عورت“ دی تقریب رومانی

ایسٹن آرٹس کونسل پشور نے پاکستان راکھ گڑھ دے مشترک مال مریم خان ہونڑاں دے انساوی مجموعہ ”راکھ سے انچی عورت“ دی تقریب رومانی خاطر غزنی آڈیو ریم پوراج منعقد ہوئی جس دی صدارت ہونڑاں نے کی۔ ہونڑاں پاکستان دی معروف شاعرہ ادیبہ معنفہ نے کاروانِ حیاتِ کبھی ہنجر بنی فرخ ہونڑاں نے کئی مہمان خصوصی ایسٹن آرٹس کونسل دے صدر نے گندھارا یونیورسٹی دے پلاس چار پروفیسر ڈاکٹر اعجاز حسن خان تنک نے جاکر قبول شاعر ادیب نے تحقیق پروفیسر ڈاکٹر ایسٹن ہونڑاں نے مہمان اعزاز ائے۔ اس تقریب اچ سوہ پنجاب نے خیر بختونخوا دے مال تعلق رکھوئے والے ممتاز شاعران ادیبان نے شرکت کئی، اس موقع نے کتاب دے حوالے نال مزید اعجاز، ڈاکٹر اسحاق دوگر، پروفیسر ضامن، امیر سنگھ، فائز خٹرا دے سربراہ انتہی ہونڑاں نے تنقیدی جائزہ دی چل چلے۔

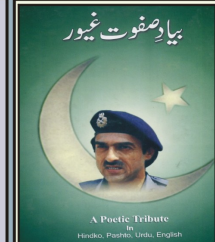
ہندکو ڈرامہ: گیندواں / مصنف یونس قیاسی / (چھپوئی قسط)

اے چاندی اے کدھر مرادواں
جیلہ۔۔۔ اللہ دے کرے ہانگیل
آپانی۔۔۔ دودت پلا نہ سم آ پئے نو۔۔۔
دیکھن پئی کے ویں۔۔۔
جیلہ۔۔۔ مان دا خیال کر۔۔۔ تے بس نال
دے ماسے تنکدھار صوب دے کادو کریم کھنوں
ٹیلی فون کر کے ہونڑے لایا پانی۔۔۔
جیلہ جیلہ ہے۔۔۔
آپانی۔۔۔ (پچھے دے آواز دینے ہوئے)
جلدی آویں۔۔۔ کدو تھوے دے پانی بھی
کرکڑاں دی۔۔۔ دیکھتے پانگیل دال تھوے گل تنک
ہوجا۔۔۔ تالے شیں کدوے پانی یا پانی
لساں بچاں پچا۔۔۔ سربراہ کدو دے مارے
شیں شیں پچا کدو۔۔۔
جیلہ دے چلے جانے دے بعد اگل پھر اگل
زیورات دی ٹوٹی چمک کرے پانی ہونڑے
پانگیل۔۔۔ اپنی دیکھرا دھن سے مڑا جا کر
آپانی۔۔۔ گیندواں کوئی لے آپدی لگر کر
کے کدو پھوٹی دے پانی۔۔۔
پانگیل۔۔۔ اگھے باغی اے انوں۔۔۔

حسام خٹرا

ہونڑاں دے پار تاں دی غلاب ٹیلے پانویں دے پار تاں دی
گمشا دیکھو یں آئے عاری ست گمراویں کی
دھچا کے جانمادیاں کیکٹاں دے رستیاں دیکھا
کسی شعر نے دل پھیرا خوشی دے خطاں دی
کوئی جن تاریاں دی بزم دیکھ کیاں نوں جھنڈا دے
کوئی منہ نہیں ہوا چھرا کے جتھ خداواں کی
کسی نے دھتی دے ناں دے کھار مات دن جھکا
کدی بے لوح پیاں کی کدی مینکواں پر اہواں کی
مری تنگیاں دے پرکون جبرے دے دھ دن مات
خدا نوں یاد کرنا دیاں پچا کے دن گنکھواں کی
منوں آپنے گڑنے دا کدی احساں کیوں ہوندا
نہے پرک دی بیم اللہ کھتی اے دھواں کی
فرشتے صاف کر تنک گھے ابجد دی ہر نسبت
بوئے تے نام دی حقیقی رقی خالی صداواں کی
کسی تکیف دا احساں کی باقی نہیں دل دھ
غدے تے موڑ دی جاں پچا کے سو پلاواں کی
مرے رب نے مرے دھگلے دھگڑا کھن آگ
منوں محفوظ رکھا مات دن تینواں سڑواں کی

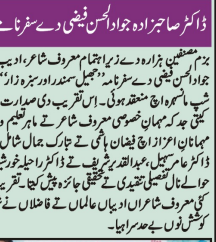
عجاز رحیم

شہید صفوت غیور
(14 جولائی 1959ء - 14 اگست 2010ء)
گرش کرنا
دے گرد چار
چوہرے
ماشیں اس دا شام
سویے
بٹ جاتے تن پلن کی
باز نا آپنے کرے
بٹ کے آخر تن
ہوئے
پیشہ پھوے زمین آئے
مٹی عاتقن آئی
چنگ داگر کب رومنی دا
جیڑی آندی آئی کلک کی
بس نوں چاندا آئی کلک کی
اس دا گردا آئی طوف
نور دا طالب وصدا آئی
رومی چاؤ دا آئی
آگ نے جدو پکڑا آس نوں
چنگ داگر تنقا ہوئی
تنقا ہونے سائے دھکا
منہر عجب مجھو نما
صفتی تنقا ہوئے
بلند آگیاں اٹھاں
جیڑا مسکن آئی آس دا
آج ہمیشہ
چاندی اے
ساون سب نوں کھیدا گیا
آسی ہاں تنک زنی دے
قول دے نقادوں نے
منہر ایہہ سچ پھل سکے آں
صفتی دا ایہہ مجھو عجب

محمد ضیاء الدین

ڈاکٹر صاحبزادہ جواد اگس فیضی دے سزنا دے دی تقریب رومانی
معنفین جڑا دے زیر اہتمام معروف شاعر ادیب نے تحقیق ڈاکٹر صاحبزادہ
جواد اگس فیضی دے سزنا دے ”عجیل سمندر اور ہیر و زور“ دی تقریب رومانی ناواں
شب باہوہ راج منعقد ہوئی۔ اس تقریب دی صدارت جیڑی عاتقن قادری نے
کیتی جاکر مہمان خصوصی معروف شاعر ادیب و ناظم و اداکار ہونڑاں آئے۔
مہمانان اعزاز اچ فیضان ہائی سے جاکر حال شال آئے جاکر اس موقع نے
ڈاکٹر عامر کھیل، جواد اگس فیضی دے ڈاکٹر راجہ خورشید ہونڑاں دے کتاب دے
حال مال تنقیدی تنقیدی جائزہ پیش کیا۔ تقریب اچ زمین جڑا دے
کئی معروف شاعران ادیبان مالان دے قاتلاں دے شرکت کیتی دے مصنف دی
کوشش نوں بے حد سراہیا۔

ڈاکٹر صاحبزادہ جواد اگس فیضی دے سزنا دے دی تقریب رومانی

گندھارا ہندکو بورڈ دے
تحت پوری تاریخ دے
حوالے نال سند دا دھج
رکھو یں دلی مٹی کپ
داں دی شہر زنا تنقیدی
کاوش ”تاریخ پشاور“
(1869ء) دا جیڑی
ایسٹن پچ کے عطر
تے آچکے۔ ہونڑی
اس کاوش نوں انعام
دے بیرون مالک دے
علی سے ادبی ادبیان
سیت دے صرف تنقیدی
آں اچ سراہیا گیا دے
بلکہ اس انعام بہت دوا کار قرار دھکا دے تحقیق دے جیڑی سوالاں تے
مترتب پئی کی 1587 صفحات دے متن اچ کتاب دھکل اظہار کس تار کر کے کتاب
دے انعام شال پئی گیا دے تاکہ دی آسانی دے مال مطبوعہ مطبوعہ تنک
کے۔ دوسری خالص کمال ایہ دے کہ کتاب دے متن نوں دیہا اردو دے چٹا آ
سرو نوں پئی گیا دے کہ کتاب جو جوتہ انعام دے تنقید جات نوں تہا تہا
مہارت نال کھن پئی گیا دے۔ اس نوں دیہا کہ مندر کمال ایہ پئی اے کہ کمال
کتا اچ اچ کمال داس ہونڑاں دی تصویر پشاور کی پئی جاکر اس سوانح انان دی
تصویر چاکی کرے دے۔ تنقیدی کمال داس ہونڑاں دی پئی جاکر ایہ دے تصویر
حاصل کیتی اے جس نوں کتاب دے بیک مال دے ملاحظہ پئی جا سکے دے
ڈسکوری تال بارڈا کتاؤں خصوصیت سرورق دے تال جیڑی تھوے والی ایہ
کتاب گندھارا ہندکو بورڈ دے جیڑی خالص کمال ایہ دے۔

